

INTERNAȚIONALIZAREA SIGLELOR ȘI ACRONIMELOR DIN DOMENIUL ECOLOGIEI

Mariana MORARI

Catedra Limba Franceză

Dans un monde où tout change si vite, le recours à des formes abrégées est dans l'ordre des choses. L'abréviation se développe incessamment à cause du fait que son utilisation permet à l'homme de gagner de l'espace et du temps. Les sigles et les acronymes sont des unités sémantiques dont le but principal est de raccourcir l'expression écrite ou orale de manière que le message soit transmis plus aisément et plus rapidement. La terminologie du domaine de l'écologie, étant une science récente, dispose pourtant d'un nombre important de sigles et acronymes dont la plupart sont d'origine française et anglaise. Cet article s'attache à étudier l'origine et le mode de formation des sigles et des acronymes dans la terminologie du domaine de l'écologie.

Relațiile internaționale (politice, culturale, economice) între țări și popoare se multiplică spectaculos. Producerea în masă a bunurilor de ordin material, intelectual și moral este cerută pe o piață tot mai extinsă, informația devenind astfel, prin intermediul mass-media, un imperativ al timpului. O consecință logică a acestui progres al societății constă în apariția permanentă a unor goluri, lacune în vocabularul diferitelor limbi care se cer satisfăcute, fapt care instigă, la rândul său, apariția unor noi suporturi lingvistice solide, accesibile și ușor decodificabile. Situația în cauză explică necesitatea apariției unor noi sisteme și elemente lingvistice care se cer stocate în bănci și în baze de date, pentru a asigura receptarea corectă a noii informații și transferul ei automatizat într-o a fi pusă la dispoziția societății.

Intervenția conștientizată a unor organizații specializate în materie lingvistică, uneori chiar la nivel spațial, are drept consecință includerea în circuitul informațional a unui limbaj specific, laconic, ușor de manipulat, a cărui creare este, în primul rând, de ordin pragmatic, vizând reducerea arealului spațio-temporal. O cerință nouă, care trebuie respectată, este de a prezenta o informație cât mai precisă, mai spectaculoasă, mai convingătoare și, principalul, mai compactă, mai concisă, care ar ocupa minimum de spațiu și ar necesita minimum de timp pentru a fi emisă. Este vorba despre un anumit cod lingvistic, capabil să asigure condiții în sistemele mass-media existente și anume – **codul acronimelor**, care asigură reducerea maximă a dimensiunii semnului lingvistic. Secolul al XX-lea a fost martorul creării unui astfel de limbaj, mai exact ar fi să spunem – al resuscitării lui, căci primele procedee de troncarea și acronimizare sunt cunoscute încă din antichitate.

În prezenta investigație examinăm abrevierile (sigle propriu-zise și acronime) în limbile română, franceză și engleză, utilizate în terminologia din domeniul ecologiei.

Substantivul *abreviere* provine din verbul *a abrevia*, pătruns în limba română din latinescul *abbreviare* <*ab-* + *breviare*> ‘a scurta’, ‘a tăia’. Le Petit Larousse [1] definește verbul *abrégé* astfel: „raccourcir (un mot) par suppression d'une partie des lettres ou des syllabes”, iar substantivul *abréviation* „réduction graphique d'un mot ou d'une suite de mots; mot ou suite de lettres qui résulte”.

Dicționarul explicativ al limbii române (DEX) [2] propune următoarea explicație pentru verbul *a abrevia*: „a prescurta (în scris sau în vorbire) un cuvânt, un titlu etc.; a nota ceva printr-un simbol, printr-o siglă”, iar pentru substantivul *abreviere* găsim următoarea definiție: „acțiunea de a abrevia și rezultatul ei; (concr.) cuvânt, titlu etc. Prescurtat, prescurtare, abreviație, simbol.” Abrevierile pot apărea sub formă de:

Abrevieri propriu-zise – cuvinte reduse în lungime, prescurtări: *mln* – milioane, *mm* – mililitru, *kg c.c.* – kilograme combustibil convențional etc.

Sigle – grup de litere inițiale care constituie o abreviere: CCONUSC = Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite privind Schimbările Climaterice, cf. fr. Convention-cadre des Nations unies sur les changements climatiques (CCNUCC), engl. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC or FCCC); AEM = Agenția Europeană de Mediu, cf. fr. Agence européenne pour l'environnement (AEE), engl. European Environment Agency (EEA) etc.

Acronime (din fr. *acronyme*, care, la rândul lui, provine din engl. *acronym*) – un termen relativ recent nu doar în română, ci și în franceză (1968) și în engleză (1943). Este o siglă de tip special, citită ca un cuvânt întreg și nu pe litere, ca sigla tradițională.

Dicționarul explicativ al limbii române definește acronimul drept un cuvânt format din prima sau primele litere ale cuvintelor care compun o sintagmă, o expresie, un titlu etc: PAC = Politici Agricole Comune, cf. fr. Politique Agricole Commune (PAC), engl. Common Agricultural Policy (CAP); COP = Conferința Părților, cf. fr. Conférence des Parties (COP), engl. Conference of the Parties (COP) etc.

În demersul nostru am avut în vedere două criterii de analiză:

- 1) categoriile onomasiologice;
- 2) structura abrevierilor și analiza lor.

Corpusul multilingv supus cercetării conține 89 de sigle și acronime selectate minuțios din texte de specialitate: rapoarte internaționale, publicații oficiale – uneori trilingve (în engleză – franceză – română): tratate, acorduri, rezoluții, convenții ale ONU, Consiliului Europei, OMM (Organizația Meteorologică Mondială).

Interesul pentru studierea terminologiei din domeniul ecologiei este motivat prin faptul că, la etapa actuală, în urma declanșării unei încălziri globale de o amploare fără precedent, se organizează anual tot mai multe conferințe, summit-uri, ceea ce necesită folosirea unei terminologii specializate. Această știință recentă și, prin urmare, unele din conceptele ei fundamentale, sunt încă în plină evoluție, ecologia devenind un formidabil instrument de observație și de lucru pentru terminologi.

Ar fi de menționat faptul că, deși ecologia este o știință relativ nouă în comparație cu alte științe conexe, cum ar fi biologia, zoologia, botanica, aceasta este marcată de un număr impunător de sigle și acronime folosite, de cele mai dese ori, în comunicarea scrisă. Aceste procedee de formare a cuvintelor se utilizează de preferință, deoarece, la etapa actuală, se observă o tendință tot mai pronunțată a limbilor spre economisire, adică se încearcă a reda cât mai concis și mai rapid informații de orice gen.

Analizând corpusul multilingv de termeni supuși studiului, am observat că cea mai mare pondere revine siglelor. Siglele sunt întâlnite foarte des și denumesc:

1. Instituții de decizie – consilii, comisii: **CE** = *Consiliul Europei*, cf. fr. *Conseil de l'Europe* (CE), engl. *European Council* (EC); **comisii:** **CE** = *Comisia Europeană*, cf. fr. *Commission Européenne* (CE), engl. *European Commission* (EC); **CEA** = *Comisia Europeană de Agricultură*, cf. fr. *Commission Européenne d'Agriculture* (CEA), engl. *European Commission on Agriculture* (ECA) etc.

2. Organisme și instrumente financiare – banci: **BCE** = *Banca Centrală Europeană*, cf. fr. *Banque Centrale Européenne* (BCE), engl. *European Central Bank* (ECB); **BERD** = *Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare*, cf. fr. *Banque Européenne pour la Reconstruction et le Développement* (BERD), engl. *European Bank for Reconstruction and Development* (EBRD); **FEM** = *Fondul pentru Mediul Înconjurător*, cf. fr. *Fonds pour l'Environnement mondial* (FEM), engl. *Global Environment Facility* (GEF) etc.

3. Organisme interinstituționale – birouri: **BEM** = *Biroul European pentru Mediu*, cf. fr. *Bureau Européen pour l'Environnement* (BEE), engl. *European Environmental Bureau* (EEB); **oficii:** **OCVV** = *Oficiul Comunitar al Varietăților Vegetale*, cf. fr. *Office Communautaire des Variétés Végétales* (OCVV), engl. *Community Plant Variety Office* (CPVO) etc.

4. Alte instituții – agenții: **AEEN** = *Agenția Europeană pentru Energie Nucleară*, cf. fr. *Agence Européenne pour l'Energie Nucléaire* (AEEN), engl. *European Nuclear Energy Agency* (ENEA); **AEM** = *Agenția Europeană de Mediu*, cf. fr. *Agence Européenne de l'Environnement* (AEE), engl. *European Environment Agency* (EEA); **AIE** = *Agenția Internațională pentru Energie*, cf. fr. *Agence internationale de l'énergie* (AIE), engl. *International Energy Agency* (IEA); **comunități:** **CEEA** = *Comunitatea Europeană pentru Energie Atomică*, cf. fr. *Communauté Européenne pour l'Energie Atomique* (CEEA sau EURATOM), engl. *European Atomic Energy Community* (EAEC); **organizații:** **OMM** = *Organizația Meteorologică Mondială*, cf. fr. *Organisation Météorologique Mondiale* (OMM), engl. *World Meteorological Organisation* (WMO) etc.

5. Grupări parlamentare – uniuni: **UE** = *Uniunea Europeană*, cf. fr. *Union Européenne* (UE), engl. *European Union* (EU); **UICN** = *Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii*, cf. fr. *Union mondiale pour la conservation de la nature* (UICN), engl. *International Union for Conservation of Nature* (IUCN) etc.

6. Acte: **CCONUSC** = *Convenția-cadru a Națiunilor Unite privind Schimbările Climatice*, cf. fr. *La Convention cadre des Nations Unies sur les changements climatiques* (CCNUCC), engl. *United Nations Framework Convention on Climate Change* (UNFCCC); **CDB** = *Convenția asupra Diversității Biologice*, cf. fr. *La Convention sur la diversité biologique* (CDB), engl. *The Convention on Biological Diversity* (CBD); **DCA** = *Directiva-cadru privind apa*, cf. fr. *Directive-cadre sur l'eau* (DCE); engl. *Water Framework Directive* (WFD) etc.

7. Programe: PNUE (UNEP) = Programul Națiunilor Unite pentru Mediul Înconjurător, cf. fr. *Programme des Nations Unies pour l'Environnement* (PNUE), engl. *United Nations Environment Programme* (UNEP); **PNUD** = Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, cf. fr. *Programme des Nations Unies pour le développement* (PNUD), engl. *United Nations Development Programme* (UNDP) etc.

8. Politici: PAC = Politici Agricole Comune, cf. fr. *Politique Agricole Commune* (PAC), engl. *Common Agricultural Policy* (CAP) etc.

9. Conferințe, summit-uri: COP – Conferința Părților, cf. fr. *Conférence des Parties* (COP), engl. *Conference of the Parties* (COP); **CONUMD** = Conferința ONU privind mediul și dezvoltarea, cf. fr. *La Conférence des Nations Unies sur l'environnement et le développement* (CNUED), engl. *United Nations Conference on Environment and Development* (UNCED) **SMDD** = Summitul mondial pentru dezvoltare durabilă, cf. fr. *Sommet Mondial pour le Développement Durable* (SMDD), engl. *World Summit on Sustainable Development* (WSSD) etc.

În terminologia din domeniul ecologiei siglele și acronimele ce desemnează nume comune sunt frecvent întâlnite: **GES** = gaz cu efect de seră, fr. **GES** = gaz à effet de serre, engl. **GHG** = *reenhouse gas*; **PÎG** = Potențial de Încălzire Globală, fr. **PRG** = *Le Potentiel de réchauffement global*; **OVMe** = *Organisme Vii Modificate*, fr. **OVM** = *Organismes vivants modifiés*, engl. **LMOs** = *Living Modified Organisms*; **POP** = poluanți organici persistenți, fr. **POP** = *polluants organiques persistants*, engl. **POPs** = *Persistent organic pollutants* etc.

Pe lângă siglele și acronimele ce denotă denumiri de instituții, organisme internaționale, agenții, programe, comunități, comisii etc., în textele de specialitate se recurge deseori atât la simboluri alfabetice abreviate, cât și la codurile alfa-numerice.

În cazul **simbolurilor alfabetice abreviate**, prescurtarea este extremă și produce forme reduse la câte o literă sau două, care funcționează ca niște cuvinte – ca variante grafice sau ca sinonime ale cuvintelor-sursă: **Gg** - *gigagram*, **ha** – *hectar*, **hl** – *hectalitru*, **kV** – *kilovolt*, **kW** – *kilowatt*, **°C** – *grade Celsius* etc. Aceste simboluri au un caracter internațional.

Codurile alfa-numerice sunt sintagme terminologice care conțin, pe lângă cuvinte, litere, cifre și alte simboluri [3]: **Ca⁺⁺** – *ioni de calciu*, **CF₄** – *perfluorometan*, **C₂F₆** – *perfluoretan*, **c-C₄F₈** – *perfluorociclobutan*, **CO₂** – *bioxid de carbon* etc.

În urma prezentării câtorva dintre siglele frecvent utilizate în terminologia din domeniul ecologiei, putem remarca următoarele:

1. Majoritatea siglelor și acronimelor folosite în terminologia din domeniul ecologiei sunt, de fapt, niște internaționalisme. Ele se utilizează frecvent în lexicul specializat și mai puțin în limbajul comun, unde sunt promovate prin mass-media.

2. Siglele și acronimele din domeniul ecologiei care circulă în limba română reprezintă niște calcuri lexico-semantice. Modelul îl oferă limbile franceză și engleză, fiind limbi de circulație internațională și, totodată, limbi oficiale ale organizațiilor internaționale. De cele mai dese ori, siglele și acronimele din limba română coincid cu cele din franceză, altele, prin calchiere, au o formă apropiată de cea originală.

3. Din motiv de eufonie, limba română împrumută unele sigle și acronime din limba engleză. De exemplu: **DEPA** – acronim împrumutat în limba română din engleză – *Danish Environment Protection Agency*, deoarece traducerea în română ar fi *Agenția Daneză de Protecție a Mediului*, **ADPM**, siglă care este mai puțin plăcută auzului. Alt exemplu ar fi acronimul **REC** – *Centrul Regional de Mediu*, împrumutat de asemenea din engleză (*Regional Environment Center*).

Prin urmare, siglele din limba engleză se păstrează și în alte limbi datorită caracterului internațional. În plus, astfel de unități sunt mai ușor de pronunțat.

4. În terminologia din domeniul ecologiei există sigle care au două forme în limba română: una fiind împrumutată din franceză, cealaltă – din engleză. De exemplu: **PNUE (fr.)/UNEP (engl.)** = *Programul Națiunilor Unite pentru Mediul Înconjurător*, fr. **PNUE** = *Programme des Nations Unies pour l'Environnement*, engl. **UNEP** = *United Nations Environment Programme*; **FEM (fr.)/GEF (engl.)** = *Fondul pentru Mediul Înconjurător*, fr. **FEM** = *Fonds pour l'environnement mondial*, engl. **GEF** = *Global Environment Facility* etc.

5. În terminologia din domeniul ecologiei se întâlnesc, de asemenea, și sigle proprii, formate pe teren lingvistic românesc, care reprezintă, de fapt, niște adaptări după modele străine: **PÎG** = *Potențial de Încăl-*

zire Globală, fr. **PRG** = *Le Potentiel de réchauffement global*, engl. **GWP** = *Global-warming potential*; **CCONUSC** = *Convenția-cadru a Națiunilor Unite privind Schimbările Climatice*, fr. **CCNUCC** = *La Convention-cadre des Nations Unies sur les changements climatiques*, engl. **UNFCCC** = *United Nations Framework Convention on Climate Change*; **DCA** = *Directiva-cadru privind apa*; fr. **DCE** = *Directive-cadre sur l'eau*; engl. **WFD** = *Water Framework Directive* etc. Numărul lor este în creștere.

În ceea ce privește structura abrevierilor în terminologia din domeniul ecologiei, ar fi de menționat că printre cele mai frecvent întâlnite se află abrevierile alcătuite de inițialele majuscule; mai mult decât atât, în română și în franceză înregistrăm sigle comune.

În funcție de numărul elementelor din care este alcătuită sigla sau acronimul, am observat următoarele: din 89 de sigle și acronime incluse în corpusul nostru de cercetare, 9 sunt alcătuite din 2 elemente, ceea ce reprezintă 10%; 44 sunt alcătuite din 3 elemente (49%); 22 sunt alcătuite din 4 elemente (25%); 8 sunt alcătuite din 5 elemente (9%), 4 sunt alcătuite din 6 elemente (5%) și doar 2 sigle sunt alcătuite din 7 elemente și mai mult, ceea ce reprezintă 2%.

Concluzionând, am putea afirma că în terminologia din domeniul ecologiei predomină siglele și acronimele alcătuite din 3 elemente, deoarece acestea sunt cele mai apte de a fi preluate de limba vorbită.

Nu există o limită în crearea și în folosirea abrevierilor, siglelor și acronimelor. Ele sunt dictate de existența unei necesități. Faptul dacă această necesitate reușește să pătrundă în vocabularul nostru, devenind o abreviere, o siglă sau un acronim comun folosit pe larg de vorbitori, rămâne să fie confirmat sau infirmat de realitate.

Referințe:

1. Le Petit Larousse en couleurs. Nouvelle édition. - Paris: Larousse, 1995.
2. Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. Dicționarul explicativ al limbii române (DEX). Ed. a II-a. - București: Univers Enciclopedic, 1996.
3. Chiș D. Formarea termenilor – un proces în continuă evoluție. - Timișoara: Universitatea „Tibiscus”, 2005.
4. Stoichitoiu I.A. Creativitate lexicală în româna actuală. - București: Editura Universității din București, 2006.
5. Guilbert L. La créativité lexicale. - Paris: Librairie Larousse, 1975.
6. Calvet J.-L. Les sigles. - Paris: PUF, 1980.
7. Percebois J. Fonctions et vie des sigles et acronymes en contextes de langues anglaise et française de spécialité // Meta, 2001, vol.46, no 4. - Montreal: Presses de l'Université de Montreal, p 627-645.

Surse Internet:

1. www.acronymfinder.com
2. www.un.org/fr
3. www.unfccc.int
4. www.cbd.int
5. www.ipcc.ch
6. www.unep.org
7. www.wmo.int
8. www.ecomagazin.ro
9. www.energiialternative.net

Prezentat la 06.10.2011